

PREBIVALSTVO JUGOSLAVIJE VZLIC SILOVITI VOJNI JAKO NARASLO

Ljubljana tretje največje mesto v državi. — Slovenija šteje že blizu pol drug milijon ljudi. — V Jugoslaviji skoro 600,000 več žensk kakor moških

V sledenem podajamo številke jugoslovanskega števnega urada o stanju in o naraščanju prebivalstva, ki so — upoštevajoč strahovite posledice vojne, civilne vojne in odgona neštetičnih tisočev iz države, jaka zadovoljiva, kar znači, da je Jugoslavija vzlje vsem tragedijam skozkatere je morala iti plemensko jaka zdrava država. Poročilo se glasi:

Stetje prebivalstva predstavlja pomemben dogodek v zgodovini vsake države, kajti iz rezultatov stetja, ki se danes opravlja zelo natančno in podrobno, se ustrezni nezavrnostnejši zanimivi podatki. Rezultati tega stetja o številu prebivalstva, o starostnem in spolnem sestavu, o gostoti naseljenosti ter o pričakaju so nadve dragoceni podatki za oblasti, ki jim pokazujejo, ali je država na poti napredka ali upadanja. Jugoslavija je država mladih, zdravih narodov, pri katerih je naravnih prirastek prebivalstva precej velik. Toda druga svetovna vojna je v Jugoslaviji zahtevala ogromno število žrtev, spričesar je za ugotovitev sedanjega stanja števila prebivalstva vladalo izredno veliko zanimanje. Ljudsko stetje, ki se je v Jugoslaviji vrnilo 15. marca 1948 in katerega rezultati so bili pred kratkim objavljeni, pa je odstranilo vse uživanje o tem in počakalo jasno sliko o številu prebivalstva današnje Jugoslavije.

Število prebivalstva

Popisi prebivalstva se vrše običajno vsakih deset let. Tako se je tudi v Jugoslaviji prvo ljudsko stetje vrnilo 31. januarja 1921, drugo pa 31. marca 1931, medtem ko so bile za tretje stetje, ki bi se moral vrniti spomladi leta 1941, že izvršene vse priprave. Toda vojna ter okupacija sta to preprečili in šele leta 1948 je bil mogoč popis prebivalstva. Po obsežnih pripravah in pritegnitvi tisočev pristojnikov iz množičnih organizacij, je bilo 15. marca t. l. izvedeno po vsej Jugoslaviji ljudsko stetje. Zvezni statistični urad je v juliju zaključil zbiranje.

Ali vam je naročnina potele . . . ?

Tekoča številka Proletarca je

2147

Ako je številka tuk VASEGA imena na NASLOVU na PRVI strani nišja, to pomeni, da vam je naročnina potele za toliko tednov kolikor je številka v vašem oklepaju nišja od gornje. Prosimo, obnovite jo!

Prihranite nam s tem pri delu in na poštini!

KAJ SO TAJNI NAMENI KOMARJEV VNANJE POLITIKE ZVEZNE VLADE?

Predsednik Truman je v svojem govoru pred kongresom o "položaju države" vnanje politiko svoje administracije omenil le mimogrede. Prihranil si je to poglavje za druge priložnosti. Toda baš od vnanje politik eodvisi, ali bomo imeli mir ali vojno. V Trumnovi administraciji dominirajo militaristi in wallstreetski bankirji in oni odločajo kakšna naj bo vnanje politika Zedinjenih držav.

Članek Irving Pfaum, ki piše o vnanje političnih zadevah v dnevniku Chicago Sun-Times, ni prijatelj komunistov. O Sovjeti uniji piše kritično. Smatra se za liberalca. In čestokrat tudi piše liberalno. V krogih ameriških žurnalistov je dobro znan. V članku o Trumnovem govoru izvaja med drugim: "Ali je v predsednikovi poslanici mogoče najti kaj v resnici je naša vnanja politika, ali je skrita javnosti? Ali ima zvezna vlada dve politiki: eno, ki je mehka, polna besed o miru in pa politiko pesti, zavita v plašč tajnih namenov? Na to vam ne morem dati določnega odgovora. A zdi se mi, da ima predsednik s svojimi svetovalci o vnanji politiki načrt, ki si ga ne upajo predstaviti javnosti. Predsednik Truman je dejal kongresu, da njegov program stremi po miru — a če ga ne doseže, bodo posledice strašne za nas in za človeštvo.

Kakšna je ta tajna nakana, s katero Trumanova administracija tako hazardno igra?

Dozdeva se mi, da je njen namen pritisnati na Sovjetsko unijo toliko, da ji vzame v kakih treh letih iz rok vse dežele, ki so sedaj v njeni sferi. Rusija se bo umaknila iz Nemčije in nehala preti Grčiji, Turčiji in Iranu. Pristala bo v obnovitev nekomunistične Kitajske. Kovariji ameriške vnanje politike smatrajo, da bodo vse to dosegli brez vojne, pač pa z brezobzirnimi pritiski (na Rusijo) v fronti, ki je omejena na Evropo in na srednji vzhod. In to na stroške vseh drugih krajov in na stroške naših principov.

Ne skrbi nas, ako bo organizacija Združenih narodov vsled tega postala še šibkejša. Očitili jo bomo lahko po "zmagi" (nad Rusijo).

Vsled tega lahko brez nevarnosti zanemarjamemo tudi Kitajsko; predno bi kitajski komunisti mogli utrditi svoj položaj, bi jih morala Rusija vsled zmagovalja ameriške vnanje politike zapustiti in njihovih pridobitev bi bilo konec.

Kovariji ameriške vnanje politike ne briga, kakšne zavezničke imajo po svetu. Ako se jim zdi priložnost, bi jim bila dobro došla Titova Jugoslavija in de Gauljeva Francija, kakor jim je fašistična Francova Španija in reakcionarna monarhistična Grčija, pa čeprav začasno, samo da jim služijo v taktiki iztiskanja sovj. Rusije.

Naši vlasti ni za zvezo zapadne Evropę iz kakih humanitarnih nagibov; glavno je cilj in ta stremi steti Sovjetsko zvezo.

Vsa ameriška sila se v ta namen osredotočuje na eno točko, da se sovjete potisne daleč nazaj proti Aziji in se jim prepreči dobiti si teritorij v Sredozemlju. In da se jih iztira iz starih, ki jih imajo sedaj pod vplivom. Trumanovi eksperti v vnanji politiki smatrajo, da bodo v treh letih Sovjetsko Rusijo toliko oslabili, da se bo z Zed. državami radevolje pobotala."

Tako razlagata to največje svetovno trenje sedanje dobe Irving Pfaum.

A ob enem smatra on, kot smatramo to politiko drugi — za hazardno igro, ki — kot Truman sam priznava, vrže lahko nas in ves ostali svet v "strašno katastrofo".

Toda naši "vojni hujšački" misljijo drugače: Oni (Konec na 2. strani)

Organizirano delavstvo bo zelo presenečeno

Namreč nad Trumonom in zveznim kongresom, Res je predsednik priporočil odpravo Taft-Hartleyjeve postave — toda v isti senci je govoril, da je treba preprečevati stavke v jurisdiktivnih sporih, to je med unijami samimi, ki se bore med sabo, katera izmed njih naj kolektivno odloči, da morajo iti delavci v dolgočenem obratu na stavko zato, ker material, ki ga lovorna dobiva, nima unijeskoga znaka — tedaj tudi po Trumnovem priporočilu taki konflikti ne bodo dovoljeni. Enako jih prepoveduje sedanji takozvanji Taft-Hartley Act.

Mozno je — oziroma zelo verjetno, da bo kongres klavzulo o točki v T.-H. postavi o zaprtih delavnicah odpravi, ne bo ustavna — ne na podlagi odloka proti enakim zakonom v posameznih državah.

Vrh tega se kongresu ne bo posebno mudilo odpraviti T.-H. zakon, dasi je bila njegova od-

Koroške Mežice v Sloveniji se naglo in pridno obnavljajo

Redkokje je tako težak stanovanjski problem kot v naseljih revirjev rudnikov vineca in topilnice Mežica. Angleški kapitalisti — predvojni lastniki podjetja so letno vlekli iz podjetja milijonske dobitke — naši rudarji in topilci pa so stanovali pogost v temnih luknjah, nevrednih človeka. Polnih petin dvajset let njihovega gospodarstva ni bila za delavstvo zgrajena niti ena stavba.

Okupator je leta 1941 iz zalog materiala, ki je postal prejšnjim lastnikom, zgradil sicer nekaj hiš, kamor je hotel useliti Nemce, da bi pritegnil čimveč ljudi, ki bi za njegov vojni stroj kopali svinčeno rudo. Ker pa je kmalu prenehala obravljati topilnico, in so po gozdovih vedno pogosteje pokale partizanske puške, je prav tako opustil nadaljnjo gradnjo in še celo popravila obstoječih stanovanj.

Po osvoboditvi so rudarji novili rudnik in topilnico. Ze meseca junija je bila dosežena predvojna proizvodnja. V podjetje se so vracali demobilizirani borce, jetniki iz taborišč, izjemljenci. Vsem je bilo treba nuditi stanovanja. Število podjetja se je večal iz meseca v mesec. Vzpon redno s tem pa je tudi stanovanjsko vprašanje postajalo vedno bolj pereče. Leta 1947 so v naselju "Moskva" priceli graditi novo stavbo z dvanjast stanovanji, v katero so se letos že tudi vseljni stanovalci. Plan gradenja stanovanjskih objektov za letošnje leto je predvidel še dvajset družinskih stanovanj, ki so prav tako že pod streho. Te gradnje je rudnik izvršil v svoji režiji. Da pa s tem novimi stanovanjskimi objekti ne bo rešeno stanovanjsko vprašanje, je bilo tudi jasno vsakomur. Vendar pa bo na pobudo novega ministra zvezne vlade FLRJ Svetozarja Vukmanovića-Tempe v veliki večini rešen ta problem s tem, ki bo še tekmo letosnje jeseni in v prvih spomladanskih mesecih dograjena v Mežici nova stanovanjska kolonija s štiridesetimi stanovanji. Novo kolonijo bodo tvorile lične pritlične hišice, ki bodo opremljene z vsemi pritlikinami sodobnega družinskega stanovanja. Tako bo nastala v Mežici nova kolonija. Delo bo izvršilo republiško podjetje "GRADIS", vendar tudi njemu kot vsakemu podjetju, manjka delovne sile. Uprava podjetja je zato predlagala kolektivu, da bo vsakdo, ki je pripravljen izkopati temelje za stanovanje in pomagati pri graditvi, dobil stanovanje. Že po nekaj dneh je bilo dovolj prijavljencev. Na prvem naslednjem sestanku so vsem reševalnikom obrazložili plan gradenja, pokazali načrt in izdelali plan pomoči pri gradnji.

V soboto dne 30. oktobra so na prostranem travniku prvič zapeli krampi in lopate. Nič slabo vreme ni oviral dela.

Naročite si prihodnji letnik Ameriškega družinskega kolektorja!

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Ameriški Slovenci so se pred leti veliko prepirali, prerekali in zmerjali. Biilo je boj tudi med naprednjaki, kakor v katoliških krogih. Na sejah in na konvercijah. Potem pa je vse nekam utihnilo in če ne bi bilo "Ameriške domovine", dr. Miha Kreka, škofa Rožmana itd. bi sploh ne bilo posebnega ročota. A končno se je oglašil Erazem Gorše in je res "podrezal".

Poštne pristojbine so se podprile. Ob enem čitamo, da se cene živiljenskih potrebščin nizajo — in da bo kmalu zopet vse v redu. To je, da bo lahko cene kupovali, delo pa težko dobiti.

Vatikan je ponudbo madžarske vlade za spravo odklonil. Da bo to storil, smo ugotovili že v prejšnji številki. Zahteva zase svobodo propagande na Madžarskem in polni meri — torej tudi kralj kot jo ima vlada. Hoče nazaj cerkvena posestva. In pa kontrolo nad šolami. Bo med cerkvijo in državo bo vsled tega nadaljevanja v kardinal Mindszenty bo moral v bodoče maševati v ječi, kakor zagrebški nadškof Stepinac. Ljubljanski škof Rožman pa se je pravčasno umaknil iz nevarnosti odsodbe. Obsojen je bil vseeno, toda njegova celica je prazna. In sedaj tu v Ameriki se mu zelo dobro godi. Veliko boljše kakor rev. Gabrovšku ali dr. Miha Kreku. "Znat se mora", je rekel ljubljanski Polde.

Sansov članek v tej številki pripoveduje o učinkih zdravila proti tuberkulozi, ki je bil poslan tja od slovenske sekcije jugoslovanske pomočne akcije. Res je nabran denar zaledel. Ampak več kot zdravilo bi zaledlo, ako se po svetu zgradi razmere, v katerih ne bo verokov za bolezni kot je n. pr. jetika. Dokler tega ne bo, je pa načelna dolžnost pomagati — kolikor kdo more.

Boj za mladino je danes silnejši kot še kdaj. To je — kdo naj jo vzgaja in v kakšnem pravilu. (Konec na 4. strani.)

Nekaj o naših stvareh

Vsako leto meseca decembra, ali pa januarja, se Prosvetna matica obrne na društva, klube ter druge organizacije, ki so včlanjene v nji, z vabilom, da ostanejo v tej ustanovi. Tako je bilo društvo in klubom poslano nedavno sledeče pismo za seje v januarju:

Organizacijam Prosvetne matice, Cenjeni:

Knjigo "Brata", delo Etbina Kristana, smo vam poslali lansko jesen. Sedaj imamo na načrtu novo knjigo. Vsega skupaj je Prosvetna matica izdala dosedaj v svoji založbi šestindvajset knjig in nakupila je mnogo drugih slovenskih in angleških knjig, katerih je razposlala pridrženim društvom v nad 100,000 izvodih.

To je mnogo. In vse to delo vrši odbor Prosvetne matice s pomočjo prispevkov pridrženih organizacij, kateri značajo povprečno samo kak tisoč dolarjev na letu.

Vrh tega smo zgradili sijajen arhiv slovenskih iger, ki nas stanejo visoke vsote in so vsem na razpolago. Dalje zbirko not za pevske zborove. Prirejali smo predavateljske ture — torej delo na prosvetnem polju smo resnično vršili in bomo z njim nadaljevali, ako nam boste pri tem tudi vi pomagali.

Mnoga društva in druge organizacije, ki so včlanjene v Prosvetni matici, so nas obvestila, da ostanejo v nji. Ako je tudi vaša organizacija med njimi, hvala vam. Zato se to pismo vas ne tiče. Toda ako še niste sklenili ostati v tej ustanovi, vas vabimo, da to storite. Članarina je od 50c do \$2.50 na mesec. Karkoli prispevate, nam boste pomagali nadaljevati delo na kulturnem polju med ameriškimi Slovenci — priseljenimi in tukaj rojenimi.

S pozdravom za tajništvo Prosvetne matice, Joško Ovčar, pred. ekssekutive. Clarence Zaitz.

Upamo, da bodo naši somišljeniki ter drugi prijatelji Prosvetne matice poskrbeli, da njihova društva in klubi ostanejo v nji in da bodo za pristop pridobili tudi napredna društva, krožke in klube, ter slovenske dvorane, ki še niso včlanjene v nji.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3,00; za pol leta \$1,75;
za četrti leta \$1,00.

Inozemstvo: za celo leto \$3,50; za pol leta \$2,00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedenja.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co.
Inc. Established 1906.Editor Frank Zaitz
Business Manager Clarence Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3,00; Six Months \$1,75; Three Months \$1,00.
Foreign Countries, One Year \$3,50; Six Months \$2,00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKwell 2-2864

Nekaj besed o "socializmu" predsednika Zedinjenih držav

V sredo 5. januarja je brnel radio o Trumanovem govoru pred senatno in poslansko zbornico in potem je bilo komentirana v časopisu na stotisoč kolon.

Senator Taft je ugotovil, da je Trumanov program bolj "levičarski" kakor pa je bil Roosevelt, in da nas zavaja v "socializem".

Mnogi časopisi, med njimi "Chicago Tribune", pa so ljudstvo posvarili, naj se nikar več ne mami s Trumanovimi obljubami, kajti on tira našo deželo v "državni socializem", s te točke bo šla pa v komunizem in v totalitarstvo.

Kar je Truman v resnicu priporočal, so že pred leti uvedle mnoge kapitalistične dežele — ne toliko ljudstvu temveč kapitalizmu v korist. Ameriški toriji tega ne razumejo. Vsaka socialna zaščita jim je atentat na "free enterprise".

Začel je pokojni F. D. Roosevelt s proglašenjem svojega socialnega programa, ki ga je nazval "new deal". A njegov "new deal" za rešitev kapitalizma je bil ogromnejši in se obnesel, dokim je njegov socialni program, ki je sicer veliko pomagal, a ne rešil nobenega socialnega vprašanja, bil je toliko kot so po biblijskem reku drobtine z bogatinove mize. Sebi hleb, tebi drobtine. Sebi palačo v ile, tebi kamor že moreš z družino pod streho.

Kaj pravzaprav je Trumanov "socialistični" program?

Zahteval je v svoji poslanici kongresu več kontrole nad industrijo. Pritoževal se je posebno nad jeklarsko, ki zavira producijo železa. Nedvomno zato, da ga draže prodaja s čimnijimi stroški. To je všeč tudi avtne industrije. Udarjena pa so mala podjetja. Ne dobe železa in ne morejo uspevati. Truman je dejal, da ako se bo to nadaljevalo, naj kongres vladi dovoli zgraditi vladne jeklarne in tudi tovarne v drugih industrijskih, kjer vlada enako stanje kakor v jeklarski. Na galeriji mu je ploskalo nekaj ljudi — med poslanci in senatorji je bila tišina.

Tudi ako bi kongres hotel dovoliti sredstva za zgraditev vladnih jeklaren, kje pa bi doble železne rudo in druge surovine? Vse te stvari so posest jeklarskega monopolja in zaradi jih bi hotel vladi prodajati sebi v škodo?

Je pa tu dobro se vprašati, čemu je vlada zgradila jeklarne in druge tovarne na stroške vseh nas med vojno in jih že takrat prepustila v obratovanje privatnim družbam, po vojni pa jim jih je prodala za malenkostno ceno.

Sedanji kongres — neglede kako je "napreden" — ne bo zgradil nobene jeklarne in ne drugih tovarn, razen dovolil nadaljnje vstopne za izdelovanje atomskih bomb. Kajti domalega vsi člani poslanske in senatske zbornice so naklonjeni privatnim interesom. In čemu ne? "Lobiisti" trustov, špekulantov in prevarantov jih vabijo na pojedine, jim dajejo priložnost seznaniti se z "odlično" družbo, z diplomati in aristokrati in tudi lepa dekleta jih predstavljajo.

Tako je bilo ko je dobil predsedništvo te republike idealist Woodrow Wilson. Tako je bilo, ko je začel vleči to deželo iz ekonomskega poloma Franklin Delano Roosevelt. In tako je sedaj. Vrh tega je treba imeti pred očmi, da Harry Truman ni idealist. Svojo administracijo je napolnil z najkonservativnejšimi ljudimi. Z militaristi in bankirji.

Truman je v svojem govoru pripraočil zvišanje zveznih davkov v nadaljnje štiri milijarde dolarjev. To je moral storiti, ako noče njegova administracija v nepopravljiv deficit.

Toda ako bo davek ta kongres zvišal, ga ne bo naložil toliko korporacijam, kakor je Truman priporočil, temveč bo zvržen na konsumente — torej na povprečnega navadnega človeka. Tako je bilo in tako bo sedaj.

Priporočil je nadalje uvedbo obvezne vojne službe. Sedanja je le začasna in omejena. On hoče tako kakršna je bila med vojno v veljav. Ljudstvo je proti. Mar jo potrebujemo? Da, ako je Trumanova administracija tajno odločena za pokončanje Sovjetske zveze in držav, ki so v njenem bloku (več o tem v članku na prvi strani v tej številki — v 3.-4. koloni).

Kongresni mu ob tem predlogu za obvezno vojaško službo niso kaj prida ploskali, ker se boje zamere volilcem.

Priporočil je obhovo kontrole nad cenami. V tem je ljudstvo z njim, ne pa kongres, v katerem prevladujejo zgolj trgovski interesi. Torej se kake posebne kontrole nad draginjo v tem konkretni ni nadejati.

Bil je za zajezitev inflacije. To je resničen problem, ki zadeva tudi kapitaliste — kajti polom v finančih in v industriji bi bil tudi njim v škodo, ne le onim, ki bi znova morali iti v "Hooverville".

Priporočil je strojno kontrolo nad dražitvijo stanovanj.

Nekaj je bo kongres odobril, a špekulantov so že na konju in odirajo, da je veselje (zanje).

Predlagal je, naj se v prihodnjih sedmih letih zgradi na vladne stroške milijon stanovanj ter se jih da v najem najpotrebitnejšim proti nizki stanarini.

Kongres bo to točko le "kompromisno" upošteval.

Tudi je zahteval zakonite določbe za reguliranje stavbinstve industrije, predvsem one, ki izdeluje material za gradnjo stanovanjskih hiš. Ne bo nič dosegel, ker to je sedaj monopol in navija cene po svoji volji in producira le toliko, da postajajo višje in jih vzdržuje na najvišji mogoči stopnji.

Predsednik Truman e imel tudi dobre besede za farmerje. Revnejšim naj se zgradi na vladne stroške 300,000 hiš. Tudi iz te mokes v sedanjem kongresu ne bo kruha.

Za podiranje zastarelih, razpadajočih predelov v velikih me-

Our Mania for Public Safety

FRAN KUHOVSKI

Johnstown, Pa. — Novica, pribločena v Prosveti, da je moj priatelj Frank Kuhovski v Detroitu umrl, me je zelo presenila. Sicer je že skoraj 30 let, ko se je presečil od nas v Detroit za boljšim delom in se, tudi za boljšim zasluzkom, ker je bil izven kot izvrsten mizar (cabinet maker). Pri nas, v tem kraju Penne pa ni bilo tovarn za te stroke. Vseeno je tu preživel nekaj let ter delal v majini in deloma tudi v tovarni. Da pa se je tu toliko časa obdržal, je bilo vzkrov tedanje naše medsebojno življenje in družabnost ter veselje pri sodelovanju pri takratnem zelo aktivnem pevskim in izobraževalnem društvu "Bled", tamburaškem zboru, igrah itd. Skoro ne pomnem, da bi katero koli vajo zamudil, vedno je bil pripravljen pomagati, če se je le dal, radevolje. Bil je izredno mirnega in tihega značaja in nikdar ni pokazal kakre najmanjše nevolje. Zato je bil priljubljen tudi med drugimi ljudmi, zlasti med Srbi, ki so živeli v Franklino. Načivali so ga kar naravnost "na Franjo". Znal jin je tako lepo govoriti v njihinem jeziku, da bi vsakdo stavljal, da je ta človek moral biti rojen Srb. Kje se je njih jezik in običajev naučil, mi ni znano. Kadars so imeli kako pojedino ali važen sestanek, vselej so povabili tudi njega, da jin je "dohtaril" in ga navadno posadili za mizo poleg njih pravilno.

Pokojnega priatelja Franka sem videl pred kakimi šestimi leti, ko sva se sešla v Chicagu. Vprašal sem ga kaj je v Chicago zanesel. I kaj, grablje sem prinesel popraviti doktorju Furjanu. Kake grablje?, ga vprašam. Saj doktorji ne popravljajo grabelj! Sele potem sem vedel, ko mi je pokazal na zobe. Razumel sem, kaj so pomenile grablje.

Od tega časa nisva bila več skupaj, le sem pa tja smo si poslali kako dopisnico, postransko sem pa izvedel, da je bil bolan, vendar nisem mislil, da je tako hudo, da bo usodno za njegovo življenje.

(Konec s 1. strani)

pravijo, da je naš vojni (sedaj zvan za obrambni) deparment pripravljen zdrobiti sovjetska mesta s svojih baz v Alaski, v Kanadi, Greenlandiji, v Nemčiji in na Japonskem v dveh urah. Z atomskimi bombami seveda.

Medtem državniki govore o miru, a vede prav tako dobro kakor vsi mi drugi, da dokler bo trajala ta mogočna "mrzla vojna" med Zed. državami in Sovjetsko zvezo, ni zanj nobenega jamstva.

In če so še naši militaristi in wallstreetski bankirji zavzeli izvesti svoje nakane do konca — potem bo nova svetovna katastrofa nastala lahko še prej kot v treh letih. In predsednik Truman plava s tokom, ki ga ne vodijo pacifisti.

stih (slums) se je tudi navdušil. A sklepanje je kajpada vrbel kongresu na kolena.

Dobra so bila njegova priporočila za uravnavanje rek, graditev jezov in elektrarn in za irigacijo, pogotovjanje itd. A gospodje v Washingtonu se za take našvete zelo malo zanimajo. Sploh nimajo niti smisla zanje.

Truman je kajpada — zvest svojim kampanjskim obljubam — govoril je tudi o javnem zdravstvu, boljši socialni zaščiti brez posebnih in starih ljudi, o izobrazbi in civilnih svobodščinah. Ko je skončal so mu ploskali in sedaj je od kongresa odvilen kaj in koliko bo storil. In lahko verjamete, da prav malo. Običaj je, da politiki in tej deželi obljub nikoli ne izpolnijo — že kdo ne, ker ne morejo. Obljubijo vsakemu in vsem kar kdo hoče. Po volitvah pa se pozabi na to.

Za podiranje zastarelih, razpadajočih predelov v velikih me-

Joško Oven:

RAZGOVORI

"Kdor govoriti kaj ne zna, ta vreme hval' al' toži," je dejal naš Prešeren pred malo več kot sto leti. To geslo menda ne velja za naše fante doli na Dalnjem zapadu, kateri so imeli precej vzroka za jamranje, kjer buri, sneg in zmeti so ustavili skoraj ves promet. Vlaki iz zapada so prihajali v Chicago s širidevne na zamudo.

Nam se dosedaj še ni slabo godilo. Dnevna topota je v tem tednu, ko to pišem, slična dnevnim topotom v Los Angelesu, kar za januarsko Chicago ni ravno slab. Seve, nikdo ne ve kaj se vse pride.

V oficijelnem Washingtonu je tudi precej "topline". Ne mislim sončne — kajti imeli so že precej snega, ampak v zasedanju zbornic ter v predsednikovi poslaniči je mnogo materiala, kar bo povzročalo v prihodnjih tednih veliko trenja. Demokrati so kajpada napravili isto kot so v zadnjih dveh letih delali republikanci — pometali so politične tekme (republikance) iz vodilnih mest kar je seveda napravilo posebno v naši Tribuni veliko hrupa, češ, "bi-partijska zunanja politika je dobila silovit udarec." O Trumanovi poslaniči je rekel senator Taft: "It is pure socialism." Pač strašna stvar!

Drugača smo zajadrali v novo leto še precej mirno. Edino kar je malo kalilo ta mir, je bil tisti nerodni korak nizozemskih imperialistov, kateri so ravnno pred božičem začeli vojno proti indoneški republike. Seveda niso imenovali to stvar z besedo 'vojna'. Ne! Saj je v besednjaku precej izrazov, s katerimi se to olepša. Imenovali so ta zavratni napad "policija akcija" — ustanovitev reda in miru". Naši zastopniki v Z. N. so precej zahtevali in so celo poslali ukaz, da morajo Nizozemci takoj ustanoviti vojno, ali rezultat je bil — ničela. In kar je se najbolj žalostno — smo mi tisti, ki smo oborili Nizozemsko s topovi, tanki in letali ter jim dali s pomočjo Marshallovega plana vso denaro, kateri so se drznili najti božični način zloravnati našo vladno kmetijo, na celotno ljudstvo in na celotno kmetiško fronto s klicem — uporabite v letu 1949 vse sile za realiziranje upostavljenih točk v tem letu."

"Obračam se na vas delavec v tovarnah, rudnikih, v raznih delavničah, na stavbiščih in na polju. Vse povsod kjer gre delo naprej in kjer je boj za doseg petletnega načrta. Obračam se naši slavni mladi, na našo inteligenco, na naše delavne ženske, na naše ženske vzdolj naših vrst. Obračam se na vas delavec v izčrpujočem novotvornih oklic na jugoslovanska ljudstva, katerega je govoril na radiu maršal Tito. Bil je objavljen v vseh listih v Jugoslaviji. Je izredno zanimiv. Namenjen je bil v večini tistim nasprotnikom, ki pod okriljem kominforma dnevno očrnjujejo Jugoslavijo. Dejal je med drugim: "Velikost naroda se meri v stališču katerega zavzema v času največje krize, se meri v koliko je zmožno njegovo delovno ljudstvo prepeti in kolikšna je njegova moralna moč v času največjih težek dnevin. Mi gremo skozi težke dneve. Ali je bilo kdaj lažje? Mi smo navajeni težko in nihče ne bo omajal našega samozatajevanja in nihče nas ne zlonosi. Mi smo verovali v zmago in se borigli v času, ko je bila vsa Evropa v fašistični senci in ko so široke mase raznih narodov izgubile vse upanje, verujč, da bo hudo zmagala za dolgo časa."

"Mi se tudi danes ne umikamo. Tisti, kateri upajo, da bodo s svojimi lažmi in obrekovanji nas prisilili priznati, da je resnica tisto kar ni resnica, naj ne misljijo, da je to kar delajo — pravilno. Udanost (ljubezen) do resnice in pravice je tista sila v nas, katera nam ne dovoli, da bi plazili koi reptili. To je kvaliteta, katero smo pododelovali od naših pradedov in katera je pozitivna kvaliteta; tako zadovoljite je potreben ne samo komunist, ampak vsem poštenim ljudem."

"V tem duhu moramo vzgajati naše članstvo in našo mlajšo generacijo. Mi trdno verujemo, da bo sedaj sedaj resnica v pravica zmagala, kajti drugače bi bilo v resnici žalostno za ves svet. Tisti, ki trdijo, da bi nam opravili svojo vest, da 's tem opravili sredstva', rabijo jezuitski slov: 'Kako to, da reakcionari v demokratiski in republikanski stranki pritisnejo pečat socializma ali komunizma na vsako napredno stvar — na vsak socialen osnutek, to mi nikakor ne gre v glavo! Kje pa bi Amerika bila, če ne bi imeli naprednjakov? Sedaj pa skušajo nazadnji ustaviti uro razvoja sile naši zavzetniki kazalec celo nazaj."

Tole mi ne gre v glavo?

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

Ali se bodo obljube za uveljavilo civilnih svobodščin izpolnile?

Senator Taft odgovarja na gornje vprašanje da ne — vzle obljubam demokratske stranke, ki je zmagala v minulih volitvah — ker če ne bo v zveznem kongresu parlamentarni red spremenjen, bodo južnjaški demokrati uganjali obstrukcijo kar so to še ob vsakem sličnem predlogu.

Ali bo demokratska večina novega kongresa svojim tovaršem z juga pri volji stopiti na prste ter uveljaviti Trumanov program civilnih svobodščin?

Ne. Ampak senator Taft — spreten politika — je stopil Trumanu na prste in mu pravil v bistvu: "Ali si resno misli?"

"In ako si, kako bo sedaj svojo večino pridobil za svoj program?"

To je kajpada politična igra. Ni verjetno, da je Trumanu kdo ve koliko za civilne svobodščine drugih ljudi, kar vidimo iz razmer v njegovem glavnem mestu — v Washingtonu — tukaj pred Belo hišo in kongresno zbornico.

Vendar pa je nekaj optimistov, ki smatrajo, da "Trumanov" program za civilne svobodščine prodira. Med njimi je informativna agencija Common Council, ki piše o tem:

Cetudi je 80. kongres zavrgel oziroma prezrl predsednikov program civilnih pravic, se je kajk temu zaznamovalo napred v tem pogledu tekom leta 1948 med takozanimi manjšinskim skupinam Američanov. Ti koraki naprej so bili storjeni potom zveznih sodišč, piše pa o njih znana Američka zveza civilnih svobodščin v svoji letni knjigi. Zveza pravi v tej svoji knjigi, da imajo zvezna sodišča svoj lasten "program" civilnih pravic. Ta program temelji na ustavnih garancijah naših tradicionalnih svobodščin ter na podlagi obstoječih zakonov civilnih pravic — zakonov, katere hoče program predsednika Trumana ojačati in utrditi.

Eden najvažnejših odlokov sodišč je bil v slučaju, ki je zadeval pravico Američana, da živi kjer hoče. Zadeva je prišla pred vrhovno sodišč Zed. držav ter se je tikala legalne moći omejitvenega dogovora na privavnih lastnikih. Taki omejitveni dogovori določajo, da se na dočenem privatem imetu, kot zemljišču ali hišah ne smejo naseliti ljudje te ali one rase, narodnosti itd. Dogovori te vrste torej temeljijo na plemenski in verski ter narodnostni diskriminaciji. Zemljiščni lastniki, ki sklenejo oziroma postavijo take dogovore in pogoje, navadno iste vključujejo v naslednje prodajne pogoje ko svoje zemljišča imete prodajo ali dajo v najem drugim. Namerjena je stvar v prvi vrsti proti črnemu, ali danes je naperjena besedeno proti milijonom Američanov židovskega, kitajskega, indijanskega, ja-

in Arizoni, ki sta edini državi Unije, kjer Indijanci ne smejo voliti. V volitvah 1. 1948 pa so prvič v zgodovini Amerike imeli vsi Indijanci teh dveh držav pogojem. Seveda ta odlok ne prizadeva pravice posameznega lastnika, da proda svoje posestvo ali zemljišče, hišo itd. komur sam hoče, kar pomeni, da lahko odobje kupce ali najemnike črnščkega, židovskega ali kakrškega drugrega izvora. Vendárle pa sedaj tako zapostavljanje pomeni, da se tak lastnik postavlja po robu besedi in duhu naše Ustave. Vzemimo za primer slednje slučaje: V državi Maryland so nekateri posamezniki pritisniki na neko žensko poročeno z Zidom, naj vrže njega in tri njege otroke na cesto; v državi Ohio je bilo nekje izposlovan sodniško postopanje proti črnščkemu pastorju, katerega se je zahtevalo, da zapusti svojo župnijo, ker je bila v "omejene" sestru. Američani, ki verjamajo v prakso in teorijo demokracije, so bili vzradoščeni nad odlokom vrhovnega sodišča. Seveda, Muzej ne more plačati toliko najemnine Domu, kot kakšna trgovina ali bizniško podjetje, toda zmore nekaj plačati z darovi, kot kulturna organizacija. Prav istih misli sem še danes.

V slučajih tikačih se civilnih pravic in svobodščin, sodišča ne odločajo vedno v prid prizadevih ali tako, da bi se povrnilo zanikanje civilnih pravic v smislu navedenih pritožb. Kljub temu je iz letnega poročila Američke zveze civilnih svobodščin (American Civil Liberties Union) razvidno, da so dobri odloki sodišč v tem letu odtehali v številu in važnosti one, ki niso bili koristni iz vidika sedanega prizadevanja za ojačanje in uveljavljanje naših ustavnih civilnih pravic in svobodščin. Kar se tice odlokov vrhovnega sodišča v takih slučajih, omenjeni zvezna beleži, da je ta poglavitev steber naših tradicionalnih pravic, v vseh važnih slučajih večinsko podprt in utrdil ali razširil te pravice. Edino kar smatra Zveza civilnih pravic za neugodno od strani vrhovnega sodišča dežele je dejstvo, da je to sodišče zavrglo število slučajev, ki bi jih bilo moralno poimenju Zvezni svet v pregled.

Druži odloki vrhovnega sodišča so zagotovili večje volilne pravice potomcem prvotnih ameriških zemljiščnih lastnikov — Indijancev — v južnozapadnih državah dežele, v Novi Mehiki

in doprinesel svoj delež. Vsa ta leta je imel Muzej svoje prostore v Domu, kar je vse hvalevredno. Denar so pa prispevale vse slovenske bratske podporne organizacije, društva in Narodni domovi, pa tudi "štetni obiskovalci muzeja so poklonili maršik dolar na oltar Muzeju.

Večkrat sem že omenil temu ali onemu, da ce bi SND dovolil, da se Muzej osamosvoji, da se samostojno inkorporira v državi Ohio in postane neodvisna organizacija Doma, da rad delam in skrbim, da bo SND dobil od Muzeja nekaj najemnine. Vsaj sem tako že tudi zapisal v resoluciji 1940 leta, da je samo za družbo SND Muzej preobtežilen, da se išče sredstva in financo drugod.

Seveda, Muzej ne more plačati toliko najemnine Domu, kot kakšna trgovina ali bizniško podjetje, toda zmore nekaj plačati z darovi, kot kulturna organizacija. Prav istih misli sem še danes.

Zato sedaj apeliram na vse delničarje SND, na društva in posameznike, dajte na prihodnji delničarski konferenci SND dovoliti S. N. Muzeju popolno svobodo in samostojnost. Pustite Muzej v miru, ne razdirajte ga, ne likvidirajte ga. Vedite, da je bilo treba trdo delati, da se je zbral skupaj tisto, kar imamo sedaj zbranega v Muzeju.

Ne razkopavajte, ker tega ni potreba. Slovenski narodni dom je sedaj plačan in nima nobenih posebnih obveznosti, razen delničarjem. Tem se pa tudi tako hudo ne mudi za denar, da bi bilo treba radi njih muzej zadaviti.

Dajte izkazati tudi 81-letnemu starčku, Matiji Pogorelcu, vsaj malo priznanja in hvalevnosti, ko je mož s tako vnemo zbiral ta arhiv, ki se sedaj nahaja v Muzeju. Ne želite ga, ne spravljajte ga v prezgodnjib grob! Bodite obzirni do drugih, ki imamo veselje s prosvetnim deli in ne želite na tako prostasto! Na svetu so različne vede in imajo nekaj spoštovanja tudi do takih, čeprav jih sami ne razumejo. Sčasoma pa se bo bodoval tisk; prispevali so in se vedno prispevajo za druge akcije v korist naših tu in tam. Toda tudi v Ameriki se časi izpreminjajo in tisti, ki so vedno prispevali z dobiti, kar je prišel na njegove apele, so se danes večinoma do varnosti izčrpali; nekateri še preko svoje lastne varnosti.

Vendar nam spodaj objavljena pisma pričajo, da se s kakimi \$50 lahko reši življenje kakega naddebutnega mladenca in mladenke v Sloveniji, ki se je nepricakovano nalezel na večjemu sošolnici preprostega delavca — jetike in nki sedaj polagoma hira k neizogibnemu koncu, ako ne dobi pravočasno pomoči. V Jugoslaviji tega dragocenega zdraliva ni. In ce ga kaka lekarinja kaj prejme, stane en sam gram \$40.00. En sam bolnik pa potrebuje v najmlejšem štadiju najmanj 25 gramov. To pomeni \$1000 ali več za vsakega tuberkuloznega bolnika. Takega delavca nimajo ne bolniki sami ne njihovi starši, ne država. Ce bi pa imeli sredstva, bi zamogli v Ameriki k upiti isto količino streptomycina za okrog \$50.00. Koliko živiljenj slovenskih fantov in dekle lahko mi ameriški Slovenčini odkupimo?

Slovenški ameriški narodni svet je danes edina organizacija v Zedinjenih državah, ki se bavi poleg svojih tudi v vprašanjih v interesu slovenskega naroda v starri domovini. Dašč dosegel še nista od te strani povzeta nobena akcija glede tega perečega vprašanja, nam tragičen položaj v Sloveniji jasno pove, da je na točke naddebutnih oči upajoče obrnjenih proti Ameriki, čakajoč enakih ali še večjih pošiljk streptomycina, kot je še storil JPO-SS. Ali naj Sans prične to akcijo? Povejte! Pišite v naše liste!

Erazem Gorshe.
Veliko vežbaliste
V mornaričnem vežbalisti Great Lakes med Chicago in Waukeganom se vežba za ameriško bojno moriarico 20,000 reščkov.

Predjeti pisma se glasajo:
Topolšica, 3. XII. 1948.
P. n.

Iz SANsovega urada

3424 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

VAŠA POMOČ JIM JE OTELA ŽIVLJENJE

Jugoslovanski pomočni odbor slovenska sekacija, Chicago.

Najlepše se zahvaljujem za podarjeno zdravilo streptomycin, katerega sem bil tudi jaz deležen. Po uporabi tega zdravila se mi je stanje izboljšalo ter lahko trdim, da ste mi s tem ohranili življenje. Se enkrat se vam najprisrenejše zahvaljujem za storjeni uslužni in beležni. Kasneje je mi odprla kaverna (izjedena pljuča). Tako so poskusili s streptomycinom, ki mi je zboljšal stanje. Dobila sem appetit, padla mi je temperatura in tudi kaverija se mi je dosti zmanjšala, zasenčenje pa razčisto.

Janez Prašnikar.

Topolšica, 22. XI. 1948.

Cutim dolžnost, da se vam tudi ja zahvalim še posebej za vaše darilo — za poslanji streptomycin, katerega sedaj redno prejemam. Zavedajoč se, da ste mi s tem, dragi rojaki, rešili življenje, želim vaši humani ustanovi mnogo uspeha v nadaljnem delu.

Mnogo iskrenih pozdravov iz stare domovine vam pošilja, Zoran Zabavnik.

Golnik, 15. XII. 1948.

Predragi bratje in sestre! Sprejmite iskrene zahvale za dragoceni zaklad — streptomycin, s katerim ste mnoge oteli smrtnje nevarnosti.

Težko je slediti na mladega umirajočega človeka, še težje pa je njemu samemu, ko vendar ve, da se mora za vedno ločiti od vsega najlepšega. Pričeli smo komaj živeti v naši mladi domovini Jugoslaviji. Prav vse moči smo posvetili grudi, meneč, da bomo čimprej dosegli svojo zadano nalogo. Toda kruta usoda je marsikoga iztrgala v največji sili ter mu zadala udarec obolenja. Tudi jaz sem deležna tega blagoslova. Namesto da bila na zdravstvenem polju ter se pripravljala za nadaljnji studij, da bi dosegla začeljen poklic, morala sem v sanatorij za tuberkulozo. Moje stanje je bilo že v zelo kritičnem štadiju, še pred mesecem sem se borila s smrto.

"Ameriško stoletje" je fraza, ki jo je skoval Winston Churchill. In ni kaj posebno pretiraval, saj kar se angleškega cesarstva tiče. Dali smo mu v dobrih 15 letih nad 50 milijard dolarjev podpore in v posojilih, ki ne bodo nikoli povrnjena. Torej več kot vsem drugim deželam po svetu skupaj. In zato na Angleškem socializmu še dolgo ne bo. Skoro vsak odbornik unije želi postati rajše-baron, vitez ali pa markiz kot pa da bi deloval za socializem. Ampak je v njih vendarle nekaj več socialističnega prepričanja kot pa ga je med odborniki delavskih unij v Zed. državah.

Albanska vlada se togoti nad Jugoslavijo, da jo hoče ekonomsko zadušiti. Naj bi rajše priznala, da jo je spravila gospodarsko na noge v svojih najtežavnejših dneh, ko niti njeni ljudstvo ni imelo moke in kruha, a Albanijska ga je dobila.

Predragi rojaki!

Predragi Slovenci, imam veliko željo, da se vam prav iz srca zahvalim za del prejetega streptomycina, kar ste gotovo odtegnili od svojih ust in tako nam napravili tako veliko uslugo, da skoraj ni besede, s katero bi se vam izrazil v zahvalo.

Moje pljučno obolenje je čisto posledica okupatorjevega interneriranja itd. Bilo mi je zelo kritično in brez vaše pomoči sigurno nezdravljivo. Sprejela sem od našega inštituta 50 g in takoj mi je padla temperatura. Tako sem se opomogla, da je res skoro vse neverjetno. Sigurno vam je znano, kaj je pri naši prizadelo vojna, koliko je posledic, in to vse od reda mladine do starih ljudi, ki nam je prav sedaj dragocena delovna moč, da čimprej zgradimo vsaj to, kar nam je porušeno. Naš cilj je: Vsi za enega, vsak za vse!

Predragi, ako ne bi trpeli teh posledic bolezni, posebno TB, ki se je zadnje čase tako razširila, da je velik procent (ljudi) nesposoben, bi mi napredovali vse drugače. Danes imamo vse pravice, ki jih se sedaj nismo imeli.

Torej, naši dragi rojaki, se enkrat se vam prav iz srca zahvalim!

Blagotinšek Pavla.

Golnik, 13. XII. 1948.

Sem med tistimi srečnimi, kateri so dobili od vas, dragi dobrotniki, streptomycin, in zato se cutim dolžno osebno se vam zahvaliti.

Naročite si jubilejni Ameriški družinski koledar za leto 1949. Stane \$1.50.

PREBIVALSTVO JUGOSLAVIJE

(Konec s 1. strani.)

bi bila Jugoslavija tudi številčno že precej pomembna država. Tako pa bo zaradi primanjkljaja, ki znaša 2,558,000 ljudi, to število prebivalstva doseženo šele v nekaj letih.

Število prebivalstva po posameznih republikah

Zanimivi so podatki o številu prebivalstva po posameznih republikah. Danes ima Srbija z avtonomno pokrajinou Vojvodino ter Kosovim in Metohijo 6,523,224 prebivalcev, medtem ko šteje Hrvatska 3,749,039, Bosna in Hercegovina 2,561,961 ljudi. Število prebivalstva republike Slovenije znaša danes 1,389,084, nekaj manj prebivalcev ima Makedonija (1,152,954) in najmanj Crna gora (376,573). Ker ljudsko štetje leta 1931 ni bilo izvedeno po republikah in narodnostenem stavu, temveč po banovinah, ki jih je bilo deset in katerih obseg je bil bistveno drugačen od današnjih republik ne moremo primerjati, kako je naraščalo prebivalstvo pri posameznih narodih Jugoslavije. To ugotovimo lahko le za Slovenijo in za Beograd, katerih obseg se sreže s predvojno dravsko banovino in upravo mesta Beograda. Število prebivalstva se je od leta 1931, ko je ta štela 1,120,549 ljudi, povečalo na 1,389,084, torej za 268,535 prebivalcev, pri čemer pa je upoštevano tudi prebivalstvo na novo priključenih predelov Slovenskega Primorja. Če število teh državljanov odstjememo, vidimo, da se je število prebivalstva Slovenije povečalo le za 5,36%, kar je zelo malo in znaša komaj dobro polovico povprečnega naravnega prirastka po vsej državi (9,10%). Mnogo ugodnejši je rezultat za Beograd, katerega prebivalstvo je naraslo od 266,849 v 1. 1931, na 388,246 v letu 1948, tako da znaša prirastek 145,5%. Toda tu gre zgolj za mesto, ki so danes itak vsa močno narasla, razen tega pa še za prestolnico države. Točno sliko o naraščanju števila prebivalstva v posameznih republikah torej ne moremo dobiti, gotovo pa je, da je prirastek v severozapadnih predelih mnogo manjši kot v jugovzhodnih.

Sestav prebivalstva po spolu

Zanimivo je razmerje med številom moških in žensk v državi. Spola si nista v ravnosvetju, temveč močno prevladujejo ženske,

povečalo kar za 290%, rudniško-industrijsko mesto Bor v Srbiji pa je z 258% porastka števila prebivalstva na tretjem mestu.

Tržaški Dodo Prioveduje

Kdo je potem kriv?

Stopil sem v bar. Pri mizi je sedel moj stari znanec odvetnik dr. Niko Novak.

— Zdravo Niko! Kar veselim se te. Ze dolgo se nisva videla.

— Zdravo Dodo! Sedi. Boš kaj povedal.

Z odvetnikom Novakom sva se imela pomeniti o marsičem, ker je preteklo nekaj let od načinega zadnjega srečanja. Da ga spravim v dobro razpoloženje, sem sklenil, da začnem pogovor o važni kriminalni zadevi. Zivljensko izkustvo me namreč uči, da so ljudje v pretežni večini najbolj zadovoljni, če lahko govorijo o svoji stroki. Začel sem torek:

— Ali si bral Niko, o brigadirju tržaške civilne policije, ki je bil aretiran v Benetkah?

— Sem. Toda ne spominjam se podrobnosti.

— Dovoli, da ti jih prikličem v spomin! Dva Tržačana, Renato Grani in Mario Morucchi, sta prišla v menjalnico Dufour v Benetkah, češ, da bi rada kupila 5000 dolarjev. Dufour je odgovoril, da dolarje lahko preskrbi za naslednji dan. Dogovorili so se za sestanek. Tržačana sta takoj brzojavila svojemu prijatelju Hugonu Valle, brigadirju kriminalnega preiskovalnega oddelka civilne policije v Trstu in ta se je pri sestanku naslednjega dne pojavil kakor "deus ex machina", pokazal svojo policijsko legitimacijo in dolarje zaplenil, ker je kupčija s tujimi valutami prepovedana. Opeharjeni Dufour je stvar prijavil in tako je prisilil do aretacije.

— No, in kaj je posebnega na tem?

— Pomišli, kakški skandal!

Član tržaške police, ki je razglašena za najboljšo na svetu, in celo brigadir te policije, dodeljen kriminalnemu oddelku, sodeluje z navadnimi goljufi pri zločinskem podvigu ter pomaga operativi poštenega obrtnika. To je nezaščitno. To je skrajna pokvarjenost, gnloba! V dobrih rokah smo! Kriminalci dobivajo uniforme in potem lahko izvršujejo svoje temne podvige. In se plačani so za to! Kaj takega je samo v Trstu mogoče. Ne najdem besede, da bi...

— Le pomiri se! In ne sodi

•

"I'm Fresh as a Daisy..."

"Počutim se svežo kot nov penny vsako jutro... po dobrem nočnem spanju pod električno odejo. Ta električni blanket mi zagotovi zdrav počitek skozi vso noč — vsako noč. Ni čudno, da se sončno počutim."

BUDNA kontrola nad vašo električno odejo, z vsemi drugimi ugodnostmi, vam zagotavlja avtomatično regulirano temperaturo. "Nagni" kontrolno zaponko par minut predno gres k počitku in vse ti bo ugodno. Lahna topla odeja. Nič več ne bo treba treh ali štirih odel.

Spali boste boljše — in počutili se boste boljše — ko boste imeli električno odejo. Počutili se boste osveženi kot marjetica! Izberite si te električne odeje pri vašem najbližjem trgovcu ali pa v najbližji Edisonovi prodajalni.

...thanks to my
Electric Blanket!"

Safe Comfort
For your complete assurance, when shopping for electric bed-coverings, look for the label of Underwriters' Laboratories, Inc.

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

prenaglo, kakor je to pri vas novinjarki včasih navada! Kaj pa je brigadir Valle navsezadnjih storil? Pokazal je svojo legitimacijo in zaplenil denar. Ali ni to bila njegova uradna dolžnost? Trgovina z valutami je po zakonu prepovedana in brigadir je moral skrbeti za to, da se zakon spoštuje. Ce se ne bi bila vmesala beneška policija, bi bil on oddal denar svojemu uradnemu predstojniku. Stvar bi bila s tem končana. Graje vredna je beneška policija, ki je poseglila vmes, da ščiti interese Benečana. Dufourja, čeprav je ta s prodajo dolarjev hotel krštil zakon. Ce hočeš protestirati, protestiraj torej proti beneški policiji, tržaškega brigadirja pa pusti lepo pri miru! On zasluži za svojo uradno vmeno priznanje in povišanje. In jaz upam ter sem prepričan, da mu na to ne bo treba dolgo čakati.

Pozorno sem pogledal svojega prijatelja Niko. Bogme! Držal se je čisto resno. Nepojmljivo! Zdaj vidim, da nisem za ta svet!

Tudi med katoliškimi škofi se dobijo socialne ljudi

Casnikiški pisci so nadali Bernardu James Sheilu, starejšemu pomožnemu škofu rimskokatoliške nadškofije v Chicagu, ime "ljudski prelat". Zakaj je ta tisti primeren za tega pomožnega škofa, pove John Cogley v svojem članku, ki je bil priobčen v tekoci izdaji Common Ground, vodilne revije na polju medkulturnega in medrasnega delovanja.

Ze dolgo dobro poznani mnogim Američanom kot "delavstvu naklonjen" škof, ker je pomagal organizirati v Kongres industrijskih organizacij klavniške delavce v Chicagu, je po drugi strani tak, škof združil prav tako veliko pozornost s svojimi javnimi izjavami in apeli za nekomproniso demokracijo.

"Nisem tako nespameten, da ne bi vedel kako bi radi nekateri važni ljudje videli, da molim," je dejal škof, ki je dalje citirani v samodgovoru: "...Ali oni zahtevajo previško ceno na katero ne morem pristati. Vse prepogosto se je v preteklosti dogajalo, da so iz obzira do lokalnega bankirja, industrialca ali politika može cerkev moliti, ko bi se bilo moralo Kristusove nauke dobesedno razglasiti z vrh hiš."

Bilo je res mnogo ljudi, ki so na primer smatrali, da je škof gorovil "iz reda", ko je nastopil pred veterani, zbranimi na prvi letni konvenciji Ameriškega veteranskega odbora in jim dejal: "Nihče, razen morda naiven otrok ali odrasel bedak, ne more trdit, da imajo črnici, Mehikanci, Filipinci ali Zidje iste prilike kakor njihovi so-Američani. Nevredno je verovati v enakopravnost, ko razdvajana mnogočlena zbeganega črnca na pripravnen drevesu za zločin o katerem niti ne gotova, če ga je res izvršil... Tudi veliki napisi noseči čudno legendi 'Samo neuje' ali pa 'Omejitve' dajejo revno spričevalo naši veri v one nedeljive pravice, na katere smo tako ponosni."

Škof je šel preko besed v zadevi potreb manjšinskih skupin. Po vojni, ko so bili ameriški Japonci izpuščeni iz taborišč, jih je prišlo petnajst tisoč v Chicago. Škof Sheil je videl v tem selitvenem problemu potrebo nudjenja pomoči in je ustanovil Nisejski dom (Nisejci so ameriški Japonci druge generacije), da je tako pomagal domaćim ameriškim razseljencem. (Nisejski dom je dobil zaposlitve tisoč dve sto Nisejecem, ki so se priselili v Chicago.) Lansko leto pa je škofova katoliška mladinska organizacija k svojim mnogim drugim aktivnostim dodala delovanje za vzpostavitev socialnega doma za mlade črnce v starosti od 16 do 25 let. Ta dom bo opremljen z vsem potrebnim za telovadbo, zborovanje, prigrizek, imel bo kegljišče, prostore

za sestanke in seje ter za umetnostno in obrtno udejstvovanje in učenje.

Prostor ne dopušča navedbe vseh načinov delovanja škofa Sheila v življenju "Vetrenega mesta", kot Chicago pogosto nazivajo. Ali tudi bežno poročilo o njegovem delovanju mora omeniti njegove stike s čikaškim "Back of the Yards" svetom. Ta soseski svet v ozadju čikaških klavnic, je bil ustanovljen v svrhu zbiranja raznolikih skupin, ki živijo v tem turobnem predelu blizu klavnic.

Idejo samo je sprožil Paul D. Alinsky, judovski sociolog.

Ker je predelje 95odstotno katoliško, je Alinsky šel s svojo idejo k škofu Sheilu. Ta je dejal: "V tem se lahko zanesete name."

Danes je ozadjje klavnic spremenjeno, dasi tudi zdaj ni ravno paradiž, vendar je delovanje soseskega sveta vplivalo toliko in prineslo prebivalcem tako lepe koriste, da velja škof Sheil za prvovrstnega heroja med temi klavniškimi delavci.

Bernard James Sheil je bil reden pred 60 leti v tipičnem delavskem predelu zapadne strani mesta, ki mu je tako ljubo in kateremu tako dobro služi: V škofu je bil posvečen 1. maja 1928 ter obenem dodeljen rimskokatoliški čikaški nadškofiji kot pomožni škof. Sheil je tudi župnik cerkve sv. Andreja, ki tvori največjo čikaško katoliško župnijo.

Je mnogo ljudi, ki bi radi, da bi se škof Sheil omejil v svojih aktivnostih zgolj na polju milošćine, ali kakor piše člankar v reviji "Common Ground", vidi škof pred seboj celotno sliko. Kjer vidijo drugi n. pr. potrebljega otroka, vidi on kaj je v ozadju te potrebe: industrialni nerdi, medplemenska sumnja in nezaupnost, slabe stanovanjske razmere in družinska negotovost oziroma pomankanje družinske zaščite. Gledajo vsé to smatra, da mora nekaj ukreniti za izboljšanje teh razmer in to kot škof in kot Američan.

Common Council.

STUDIJA EVIDENCO. Zvezni pravnik George M. Fays studija evidenco (fotostat platičnih čekov), s katero bo mogel sodišču dokazati, da je kongresnik J. Patrick Thomas (r., N. J.) v svoji poziciji kot načelnik kongresnega odbora za raziskovanje protiameričkih aktivnosti imel v svoji službi na stroške zvezne vlade ljudi, ki niki delili s tem ultrá-patriotičnim prejemom.

ZVIŠANJE POŠTNINE

Po novem letu je poština za pisma po zračni pošti zvišana iz 5 na 6c na unčo. Zvišana je tudi parcelna pošta in za razne druge poštne pošiljalive. Za navadna pisma ostane nespremenjena, istotak pa časopise.

SLOVENE RECORDS

16-inch records \$10 COD, plus postage

C-1201 Be happy, polka

Bye-bye-baby, polka

C-1214 My honey is wandering in

Tyrol; St. Clair polka

C-1220 Tee fat polka; Jolly polka

F. Yankovic and his orchestra

C-1222 Alpine waltz

Lampighter's polka

C-1224 Village tavern polka

Lumberjack — polka

C-1225 Marijanica polka

Hit and miss polka

F. Zajc and his Polka Queens

T-100 Blue Umbrella polka

Linden Tree — waltz

T-101 Tivoli Park Polka

Village Square Polka

T-124 Red Wine — Polka

Redwine waltz

Ernest Benedict Quartet

E-574 Na Marjanici, Polka

Clara (Clara) Polka

E-575 Cleveland Polka

Male Novak, Polka

J. Perush and his Tiv. Band

Write for free list of all new SLOVENE records, the largest selection in U.S., by the best Slovene artists, to:

PALANDECH'S

536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

Telephone: AUSTIN 7-5700

Dr. John J. Závertník

PHYSICIAN and SURGEON

3724 WEST 26th STREET

Tel. CRAWFORD 7-2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P. M.

(Except Wed., Sat. and Sun.)

6:30 to 8:30 P. M.

(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.

THE CROWS NEST

LIFTED AND SIFTED

THE GREATEST PART of the nation's daily press plugged for Dewey, upheld the Taft-Hartley Act, and so forth. Together with the pollsters they misled pretty near everybody as to what could be expected in the elections. In any event, there was not a single national daily on which labor could depend for authentic, objective information.

Good, militant union men in Chicago have been compelled to read papers produced in plants against which the union typographers have been striking for over a year.

This all stresses the need for a national labor daily paper, possibly subsidized by the unions.

ELMO ROPER, one of the poll-takers, last week made a statement which said in part that "one of the chief mistakes by the pollsters was in interviewing too many people in the 'upper income brackets,' and too few of the people who have little money but do have votes."

IN AN INTERVIEW with the magazine U.S. News & World Report, presidential economic adviser, Edwin G. Nourse said: "Personally I hope very definitely that we are not tending toward more controls, because I think that is incompatible with the flexible and quick adjust-

40,000 Slum Houses
In Nation's Capital

The Washington "Post" printed a sickening story in its Sunday issue. It described slum conditions in the Nation's capital, within half a mile of the Capitol building itself.

For low-income families living in these places it's a constant fight against rats, insects and disease, the "Post" said. The roofs leak, walls are damp and crumbling, floors are about ready to cave in, windows and doors don't keep out the cold, let alone rats and mice. All have outdoor toilets. None has lights.

Interested mainly in the exorbitant rents they collect through their agents, the landlords, most of whom haven't even seen the properties in years, merely shrugged when the reporter questioned them about the conditions.

Apparently they have a "pull," for practically all of the houses have been condemned by the municipal authorities, some of them several times.

Their callous attitude was illustrated by the statement of one, "If people choose to live, that way, what can you do about it?"

But it isn't a matter of choice, the "Post" pointed out. These families simply can't pay the rent for a decent house.

Years ago the first Mrs. Woodrow Wilson, appalled by these conditions, started a move to clean out the Washington slums. Legislation was introduced, but the landlords and the real estate interests jumped in and blocked it. The success of their fight against all moves since is demonstrated by the 40,000 slum dwellings in the capital today.

ments that business has to make.

Nourse does not have the final voice in determining economic policy of the government. He is, however, considered a highly influential adviser. He heads President Truman's Council of Economic Advisers.

ARTHUR W. BINNS was haled before a Philadelphia court last week on charges that he is the "worst operator of firetraps and health menaces" in that city.

A firm operated by Binns rents out many homes which are "unfit for human habitation," and "flagrantly takes advantage of the housing shortage," the court was told by H. M. Packer, city housing and sanitation chief.

WHO IS BINNS? He is a big real estate operator and former president of the Philadelphia Real Estate Board, the local "realtor" organization. Now he is president of the National Home and Property Owners' Foundation.

That was one of the Real Estate Lobby organizations which, for the past two years, have been spending money like water in Washington, to end rent control and keep Congress from passing any housing bill which would help the victims of such "landlords" as Binns.

ILLEGAL SHIPPING
REAPS FORTUNES

By means of "forged licenses" and other crooked tricks, a Senate investigating committee reported this week some business men have been making "fabulous" fortunes by "illegally shipping" flour, lard, steel, iron pipe and other scarce products to foreign countries, in violation of the Export Control Act passed this year by Congress.

The committee is headed by Senator Homer Ferguson (Rep., Mich.)

THE EDUCATIONAL BUREAU OF JSF

Approximately 115 progressive fraternal and cultural organizations are today affiliated with the JSF Educational Bureau (Prosvetne Matica).

Groups from various fraternal organizations in the country are members; some of those represented are the SNPJ, SDZ, JPZS, and a number of JSF branches, along with singing societies, dramatic groups, and cultural organizations.

What benefit does an organization enjoy as a member of the Bureau?

Member organizations are entitled to free usage of any of the hundreds of plays, comedies, dramas, and operettas in the Bureau's files. In addition, books are sent free of charge to all groups every year. This year over 2,000 books were distributed.

Has your lodge ever considered becoming a member? If not, bring it up at your next meeting.

What fee do organizations pay?

YOUR INCOME

TAX

Form 1040A

For the year 1948 the Bureau of Internal Revenue has done away with the W-2 Form as a final income tax return. In its place a new form 1040A has been devised. This Form 1040A is a single sheet return printed on buff-colored paper.

This new form is the simplest of the three returns available. It is similar to the form which appeared last year on the back of the withholding statement. If you file this form you do not need to figure your own tax. From your answers to the questions, the Collector will figure your tax, and send you a bill or a refund.

If your total income is less than \$5,000.00 and consisted entirely of wages reported on withholding statements, or of such wages and not more than \$100.00 total of other wages, dividends and interest, you may use Form 1040A. If you had any income from other sources, such as annuities, rents, royalties, a business or profession, farming, transactions in securities or other property, partnerships, estates and trusts, you may not use 1040A but must file of Form 1040.

You cannot deduct travel or reimbursed expenses from your wages if you file Form 1040A. Form 1040 may be used either as a short form or as a long form. The short form is simpler than the long form. It differs from Form 1040A in that (a) you must compute your own tax; (b) you may include income from sources not eligible for 1040A; and (c) you may deduct travel and reimbursed expenses from your wages. If your income was less than \$5,000 and you do not desire to itemize non-business deductions (contributions, interest, etc.), find your tax on the table on the back of the form which allows 10% for such reductions, tear off the second sheet and file the first sheet of Form 1040 as a short form.

NEW 4-CENT AIR
MAIL POST CARD

A new 4-cent air mail postal card was made available by the Post Office Department on January 10, 1949. The new card is of the regular postal-card size with the 4-cent stamp arranged horizontally in the upper right corner.

The central design of this stamp consists of an eagle in flight with outstretched wings on a light background. Across the top on a dark panel appears "U.S. Postage." In the lower left corner of the stamp is a numeral "4-cent." Directly under the eagle is the lettering "Air Mail."

Good Try

The high school sociology class was asked to define "imbecile." One student wrote: "A person who cheats someone out of something. We have people who imbecile money."

THE EDUCATIONAL BUREAU OF JSF

An elastic clause covers dues payments, enabling those groups who are financially "on the rocks" to hold membership at the lowest fee of 50¢ per month, while groups financially sounder are impressed upon to pay more, up to \$2 per month—the highest fee any organization pays.

No other organization of its kind functions on so large a scale among Slovanes in America. Nowhere can a fraternal lodge interested in dramatics and stage productions, turn to

This service of furnishing plays is not confined to Slovene organizations alone. A large selection of appropriate material for the English-speaking affiliated groups is also at their disposal.

Has your lodge ever considered becoming a member? If not, bring it up at your next meeting.

What fee do organizations pay?

LEARNING AND LABOR

(Prepared by the staff of the Institute of Labor and Industrial Relations, University of Illinois.)

URBANA, Ill.—Now in the early stages of its industrial revolution, India hopes to avoid much of the conflict between labor and management which has been a part of the history of Western countries, according to Armidthari Singh, now a student at the Institute of Labor and Industrial Relations at the University of Illinois.

As a new industrial country, India is faced with the problem of inflation. Recently, Singh pointed out, the government called a conference of labor, industrial, and agricultural leaders to study this problem. "Perhaps it will be surprising to many in the United States," Singh said, "to learn that industrialists and bankers recommended profit and price ceilings as well as wage ceilings. They decided 6 per cent should be the maximum rate of dividend which any company should be allowed to pay to the shareholders."

India is singularly free from restrictive labor legislation. This is not accidental. It is generally recognized in his country, Singh explains, that strikes are not confined to labor, and a "strike" by capital—lack of investment resulting in lay-offs and unemployment—is perhaps more harmful to the country than labor strikes. So long as capital enjoys the right to strike, Indians believe, it is undemocratic to take away a similar right from labor.

One More Year For
Chicago Rail Fair

The Chicago Railroad Fair, of 1949, will open on June 25th and run for 100 days—closing on October 2nd. The 1948 Fair opened on July 20th and continued until October 3rd, attracting more than two and one-half million visitors during the 76 day run.

Thousands were turned away from the grandstands at the brilliant spectacle "Wheels a-Rolling" which played to an audience of more than a million, two-hundred thousand. In view of the need for more seating space, plans are being made to enlarge the grandstands.

The erection of covered ways connecting the various exhibits on the grounds are being planned to protect visitors from sun and sudden showers; all roadways will be black-topped to add to walking comfort.

SOCIALIST NATIONAL EXECUTIVE
COMMITTEE ADOPTS PROGRAM

Declaring that America needs Socialism—and there can be no Socialism without active Socialists, the National Executive Committee of the party has adopted a statement of policy which surveys the social, labor and political structure of the nation and provides for a National Conference in May at which party policies and activities will be further discussed.

For Socialist Unity

The NEC adopts the following program:

1. Establishment of an American Socialist Center. Our Committee on Socialist Unity, which is to meet a Committee from the Social Democratic Federation, is instructed to propose the immediate establishment of such a Center, to serve as a clearing house for all democratic Socialist groups in the United States. The functions of this Center will be:

a. To bring all Socialists into closer contact with each other.

b. To develop and circulate a body of Socialist literature on the current problems confronting the American people.

c. To maintain and cultivate contact with socialist-minded people not now affiliated with any Socialist group.

d. To maintain and cultivate contacts with Socialists abroad, particularly with those who visit the United States in connection with United Nations proceedings.

This Center is to act primarily as a federation of existing Socialist organizations. It should include, in addition to the Socialist Party and the Social-Democratic Federation, such organizations as the Jewish Labor Bund, the Workmen's Circle, the Socialist foreign language groups, etc.

2. Organic unity with the Social Democratic Federation. Our committee is instructed to press for full unity at the earliest possible date.

3. Clarification of Socialist philosophy and program. In connection with this Center, and through all the existing media of the Socialist Party—in the CALL, in pamphlets, in an internal organ, in educational meetings—Socialists must re-examine Socialist attitudes on current and coming issues, and seek more effective formulations of Socialist goals and methods.

4. An immediate campaign for a "Social Budget for America."

IT'S NOT THE
COMICS THAT'S
CAUSIN' THE
TROUBLE

WASHINGTON (ONA)—The top-level officials here in constant contact with the urgent Chinese crisis are being made aware that their greatest problem is the rapid internal collapse of the central Government of Chiang Kai-shek rather than the strength of the Red Army forces.

This collapse from within is becoming so evident that it is greatly complicating the efforts of the U. S. officials to find some way to stem the tide. The realization is dawning in these circles that the U. S. may be left without a government to do business with against the Reds. This fact is causing some natural hesitation about the manner and means of shipping additional material to China.

The Chinese Communists apparently are also faced with unexpected problems because of the rapid Kuomintang collapse. The prospect now is that the Red forces are advancing too fast for their advance preparations in organizing the conquered territories.

Until very recently the Communists have been predicting three to four years of campaigning before the final defeat of Chiang's Government. Only last week the Chinese Red radio was saying that it would take another year to uproot the Nationalists.

Corporations
Take The Profit
Out Of Inventions

The profits from inventions nowadays mostly go to big corporations, not to the men who make the discoveries. Even if that were not so, it is necessary, as is often claimed, to "encourage" inventors by offering them monopoly profits?

Consider the case of Dr. Cleo Brunetti, who got into the news a few days ago when he left Uncle Sam's top scientific agency, the Bureau of Standards, to take a job with the Stanford Research Institute.

While working for Uncle Sam, Brunetti developed a device which made possible the "proximity fuse," often called the greatest war invention aside from the atomic bomb. The fuse "revolutionized war" by vastly increasing the deadliness of artillery and anti-aircraft fire.

A patent on this amazing invention would have made a private corporation "rich beyond the dreams of avarice," but Brunetti sold it to the government for \$1, and never collected the dollar.

FREE BOOKS! WITH
EVERY BOOK ORDER
RECEIVED. YOU
CAN'T AFFORD TO
MISS THIS OFFER

THE MARCH OF LABOR

Just Things
By Clarence Zaitz

From Secretary of State Edward J. Barrett comes the announcement that more than 200,000 persons have sent in requests for "special" license numbers.

There are at least 50,000 applicants for five-figure plates with combination of phone numbers, house addresses, service serial numbers, lucky numbers, etc., who will be disappointed, Barrett said.

The logical way to get around that, I thought, would be to get your order in way in advance, but there is a catch to that, too. Although some applications are in the office since way back in October, none of them were acted upon until after December 1, the legal deadline for requesting a repeat on last year's number.

Wonder if they'll have the same trouble with bicycle licenses?

I noticed in the paper several weeks ago where President Truman was awarded some kind of safety award, given, as I recall, for being such a good citizen in obeying all the traffic signals. No doubt! The place where he crosses the street near "Blair House" has had special lights installed that automatically turn red, thus stopping all the traffic.

I guess I could obey all the signals, too, if they were made to change in my favor when I got to them.

THE AMERICAN DREAM

The Riggs Bank, largest in Washington, makes this prediction:

"The American Dream: Consumers' goods and services will be doubled by 1960—if producers' goods are increased at the present rate; if the labor force rises by 1.6 million a year; if unemployment is kept below two million; if imports are increased to equal exports; if defense expenditures are reduced by one-third and no foreign aid is necessary."

That's how close we are to the millennium.

AMA SET TO SPONSOR
A DOCTOR'S DRAFT

The American Medical Association, which opposed a doctor's draft during the last Congress, has been cultivated by the Army and Navy Journal, is now prepared to join the Army in sponsoring a doctor's draft. The ironic aspect of this is that the A.M.A., which is raising a \$3,500,000 lobbying fund to oppose socialized medicine for civilians, will go so far as to sponsor a draft which would force doctors to participate in state medicine under military auspices.